

Cyclus 'Ooit is het begonnen – oerverhalen uit Genesis

Kees van der Zwaard
Elise Woertman

6 september t/m 25 oktober 2026

Inleiding

In het seizoen 2026-2027 hebben we als jaarthema: **waarachtigheid**. In een wereld, waarin waarheid en leugen makkelijk in elkaar overlopen, zoeken we naar waarachtigheid. Naar verhalen die ons mens-zijn spiegelen, confronteren en inspireren. Naar visies op de werkelijkheid, die waarachtig inclusief zijn, die onze aarde bezielen waarnemen als schepping. Die geen alternatieve feiten bieden om onze huidige status quo te legitimeren, maar die alternatieve manieren van leven aanbieden, omdat de wereld anders kan zijn, dan ze nu vaak is: liefdevoller, genadiger, vrediger, rechtvaardiger. Kortom: waarachtiger. We beginnen dit verlangen te volgen met het lezen van Genesis 1-11.

In de Joodse traditie wordt het boek Genesis (Beresjiet – In den beginne) gelezen in de herfst. Dit najaar volgen wij dit gebruik en lezen verhalen over de geboorte van het heelal en de oorsprong van de mensheid.

Dat doen we vanaf de dag dat we terugverhuizen van de Pieterskerk naar de Janskerk en beginnen aan een nieuw seizoen. We gaan dus terug naar waar we vandaan komen en we verkennen de vernieuwde plek van ons bestaan als gemeente. Hoe keren we terug naar ons begin en hoe gaan we vandaar verder?

Tegelijkertijd dienen vragen van onze tijd en onze wereld zich aan. Wat is waar en hoe weet je dat? Wie kun je nog vertrouwen bij berichtgeving waarin feiten en alternatieve feiten allebei bestaansrecht claimen. Hoe verhouden wij ons tot onze fysieke omgeving, die steeds meer onder druk van ons gedrag en gebruik komt te staan.

Daar leggen we de oerverhalen uit Genesis 1-11 naast, verhalen over de verhouding tussen Schepper en schepping, tussen vrijheid en verantwoordelijkheid. Verhalen over creativiteit ten goede en ten kwade. Om ons vervolgens te bezinnen op wat ze ons vertellen over ordening, indeling en relationeel leven? Hoe worden we erdoor aangesproken op onze grenzen en onze grenzenloosheid. Hoe ontsnappen we aan determinisme? Hoe dragen ze bij aan ons zelfverstaan, onze zelfkritiek, onze weerbaarheid, ons vertrouwen?

In deze herfstcyclus laten we dit allemaal samenkomen als een zoektocht naar waarachtigheid.

‘En God zag dat het goed was.’

Tof.

Heel tof.

Wat is er dan goed?

Wie is goed?

Wat klopt er?

Wat klopt er niet (meer).

Wat is er tof?

Wie is er tof?

En hoe ben of word je dat?

En wat betekent het dat wij mensen ons tof-zijn delen met een toffe schepping?

Wil je een dienst mee voorbereiden? Je kunt je opgeven bij de voorganger, via de intekenlijst in de kerk of door een e-mail te sturen aan de liturgiecommissie: liturgiecie@janskerkgemeente.nl

6 september; m.m.v. Janskoor

Voorganger: Elise Woertman en Kees van der Zwaard

Thema: Alles voor het eerst – de geschiedenis van hemel en aarde

Lezing: Genesis 1 – 2,4

In deze volle viering (o.a. terugkeer naar de vernieuwde Janskerk, start van het seizoen, voorstellen nieuwe leden, afscheid oude voorzitter, welkom nieuwe voorzitter) focussen we ons op vers 1 en 2. De schepping begint met de Geest, de Adem die over de wateren zweeft. Boven wat woest en leeg, war en bar is. Daarboven hangt dan ook de vraag: wat gaat het worden? Een vraag die actueel blijft als schepping een voortgaand proces is en zich steeds moet verhouden tot de chaos. Het creëren van wat goed – tof – is, is een voortdurende opgave. En ook een continue geschenk. Iets goeds maken geeft energie en hoop, werkt helend. 'Laat het zo zijn.'

13 september

Voorganger: Mariecke van den Berg

Thema: In de tuin van Eden – de eerste man/vrouw verhouding – de eerste regel

Lezing: Genesis 2,5-25

Dit is het zogenaamde tweede scheppingsverhaal. In het eerste wordt het land uit het water tevoorschijn geroepen, in het tweede gaat het andersom: er is land en er komt water. Daarmee komt vruchtbaarheid in beeld.

Dit tweede scheppingsverhaal is geschreven vanuit een landbouwcultuur en vanuit traditionele waardepatronen: de mens wordt gesplitst in een twee-eenheid, man en vrouw. Hoewel niet alles traditioneel is: de man verlaat zijn ouders om zich bij zijn vrouw te voegen.

Voordat dat gebeurt wordt de eerste leefregel gegeven. De mens krijgt toestemming om te eten van de bomen in de Tuin van Eden, gevolgd door de instructie hoe om te gaan met de boom der kennis van wat goed en kwaad is. Het blijkt een beschermingsmaatregel tegen de dood.

De mensen zal zich dus moeten verhouden ten opzichte van gegeven, beschermende regels.

Hoe doen wij dat?

Het is God die de regels geeft, maar zijn de regels daarmee ook goddelijk?

Hoe heilzaam, bepalend en/of beperkend is traditie?

Hoe ontsnappen we aan stereotype beelden (moraal) als het gaat om de man/vrouw verhouding, vruchtbaarheid, gezin en genderdiversiteit?

En wat blijft er dan over van dit scheppingsverhaal?

20 september; m.m.v. het Janskoor

Voorganger: Kees van der Zwaard

Thema: Het verloren paradijs – de eerste schaamte

Lezing: Genesis 3

Een grens is bedoeld om er overheen te gaan. Alleen zo ontdek je waar je grens ligt. Daarmee is een oerdilemma gegeven: Als je bij de grens wegblijft (uit angst om er overheen gegaan) ontdek je nooit je volledige potentieel; als je er overheen gaat maak je iets onomkeerbaar kapot. Meteen dienen schaamte en schuld zich aan. Gevolgd door de dood.

Wat te doen?

Hoe waarachtig te leven?

Is het beter om niet te verlangen met als doel schaamte en schuld te vermijden?

Kunnen wij de dood vermijden?

Wat betekent het dat wij stof zijn en tot stof, tot de aarde, zullen terugkeren?

Wil je een dienst mee voorbereiden? Je kunt je opgeven bij de voorganger, via de intekenlijst in de kerk of door een e-mail te sturen aan de liturgiecommissie: liturgiecie@janskerkgemeente.nl

27 september

Voorganger: Harry Pals

Thema: Kaïn en Abel – de eerste dood

Lezing: Genesis 4,1-16

‘Wat is het verband tussen religie en geweld?’ is de vraag die J. Sacks bij deze passage stelt. In de loop der tijd zijn er al veel antwoorden gegeven. Sacks noemt geweld ‘de poging om je wil op te leggen door middel van macht.’

Als je dit verhaal uitspeelt ontdek je dat Kaïn boos is op God en dan ‘valt zijn aangezicht’. Kaïn wendt zijn blik af van degene met wie hij een conflict heeft. Hij reageert zijn woede dodelijk af op zijn broer.

Wie of wat bepaalt hoe we naar elkaar kijken?

En hoe vaak ligt de bron van die blik niet in degene die we op dat moment zien?

Sturen wij ons woede of stuurt onze woede ons?

Wat we ook doen, de aarde is onze getuige en zal niet schromen om te roepen.

4 oktober; m.m.v. het Janskoor

Voorganger: Bas van den Berg

Thema: De eerste stad, het eerste ambacht, de eerste aanroep van de Godsnaam.

Lezing: Genesis 4,17-26

In dit gedeelte ontstaat er cultuur. Er wordt een stad gebouwd. Er wordt getrouwd. We horen over muzikanten via de ‘vader van al die bespelen de harp en de fluit’. En ook ‘de smid, brander van koperen en ijzeren dingen’ wordt al genoemd.

Intrigerend is wat er staat over Set, de derde zoon van Adam en Eva.

Adam ‘riep zijn naam: Enosj-Mens.

Toen voor het eerst riep men de naam JHWH’.

Het gewone leven komt in beeld en wordt verbonden met Gods-dienst.

Dat was in den beginne.

Hoe is dat nu?

[In verband met de thema's van 11 en 18 oktober wisselen we de volgorde van de lezingen.]

11 oktober – verhaalgroep/kinderviering

Voorganger: Kees van der Zwaard

Thema: De eerste ramp en de eerste reddingsboot

Lezing: Genesis 6,4 – 9,28 (fragmenten)

Bij de verkiezing van het mooiste bijbelverhaal kwam het verhaal van Noach als winnaar uit de bus. Begrijpelijk gezien de populariteit van de regenboog bij kinderen. Veel broodtrommels en drinkbekers zijn ermee versierd. Ook de optocht van dieren doet het goed in prentenboeken.

Toch voelt deze overwinning ook bevreemdend omdat het een verhaal is over een wereld die kapot is gemaakt door mensen en die nu bijna geheel ten onder gaat.

Kennen we dit verhaal wel? Of slechts ten dele?

Of gaat het om het hardnekkig hopen dat het goedkomt, ondanks de klimaatverandering, die kinderen inmiddels van jongs af aan meekrijgen? Moet de vredesduif ondanks alles blijven vliegen?

De vraag blijft: hoe en wat vertellen we van dit verhaal aan kinderen? Hoe beleven kinderen deze vertelling? Ook in relatie tot klimaatverandering?

En hoe reageert het kind in onszelf op deze zondvloed?

Wil je een dienst mee voorbereiden? Je kunt je opgeven bij de voorganger, via de intekenlijst in de kerk of door een e-mail te sturen aan de liturgiecommissie: liturgiecie@janskerkgemeente.nl

18 oktober; m.m.v. het Janskoor en de werkgroep “verantwoorde buffers”

Voorganger: Kees van der Zwaard

Thema: De eerste stamboom

Lezing: Genesis 5 – 6,4

Deze dienst wordt voorbereid met leden van de werkgroep ‘Verantwoorde buffers’ en vraagt vanwege de Maand van het Delen aandacht voor delen en geld/armoede.

Vanuit de lezing kunnen we verbindingen leggen met 'gezegend leven', de 'doorgaande lijn van menselijkheid, 'verantwoordelijkheid voor elkaar'.

De lezing roept ook vragen op over de werking van familiesystematiek. In het kader van armoede kun je dan denken aan generationele armoede en de moeite die dat kost om dat te doorbreken.

Ook kunnen we denken aan de scheve verhoudingen die ontstaan door erfrecht en het doorgeven van bezit binnen families.

25 oktober

Voorganger: Wilma Blaak

Thema: De eerste spraakverwarring

Lezing: Genesis 11,1-9

In negen verzen wordt het drama van de spraakverwarring verteld. Een communicatieburo had het niet korter en scherper gekund. Het begint met de ontdekking van de baksteen. Die biedt mogelijkheden. De creatieve mensen komen in bedrijf, maken een ontwerp, een plan, een bouwwerk: een stad met een toren. Die toren moet wel meteen iets voorstellen, iets waarmee de mensen ‘naam’ kunnen maken, herkenbaar over de hele wereld: ‘dit zijn wij’. Een reclameburo had het niet beter kunnen verzinnen.

Toch heeft de Eeuwige bezwaren tegen dit veroveren van de hele wereld. Als dat eenmaal is gelukt ‘doen ze alles wat ze kunnen bedenken’. En daarmee doet de zelfoverschatting zijn intrede in de wereld, plus alle kwalijke en kwade gevolgen van dien.

Die zelfoverschatting wordt met humor beschreven: terwijl de mensen denken dat ze hun toren tot in de hemel bouwen, moet de Eeuwige diep afdalen uit de hoogte om dat bouwwerkje te kunnen bekijken. Een onvervalst pleidooi voor zelfspot en zelfrelativering als tegengif voor hoogmoed en expansiedrift.

Ondertussen blijft de vraag: hoe verstaan wij ons zelf en elkaar?